



UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Studijní program: Etika a kultura v mediální komunikaci

David Žák

Analýza opodstatnění blokace
dezinformačních webů po výzvě Vlády ČR

Bakalářský projekt

Vedoucí práce: doc. MgA. Jan Motal, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracoval samostatně a použil jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje.

V Olomouci, dne 15.4. 2024

David Žák, v.r.

Chtěl bych poděkovat doc. MgA. Janu Motalovi za jeho trpělivost a expertní rady, které mi velmi pomohly při psaní této práce. Speciální poděkování patří Lucii Buškové a Vojtěchu Doležalovi, jejichž podpora byla nezbytná pro dokončení této práce. Děkuji vám oběma za to, že jste mě stále vraceli na správnou cestu. V neposlední řadě děkuji Davidovi Královi, který se stal mým stínovým vedoucím práce a poskytl mi konzultační útočiště, když jsem si nevěděl rady.

Obsah

Úvod	6
1 Hybridní vedení války	7
1.1 Hybridní válka	7
1.2 Informační válka	8
1.3 Propaganda jako nástroj informační války	8
1.3.1 Bílá, černá a šedá propaganda	9
1.3.2 Politická, sociologická, agitační a integrační propaganda	10
1.3.3 Horizontální a vertikální propaganda	11
2 Dezinformace jako nástroj propagandy	12
2.1 Dezinformace	12
2.1.1 Misinformace a malinformace	13
2.1.2 Hoax	13
2.1.3 Konspirační teorie	14
2.2 Dezinformační servery a manipulace	14
2.2.1 Fabulace	15
2.2.2 Svalování viny	15
2.2.3 Nálepkování	16
2.2.4 Apel na strach	16
2.2.5 Manipulace s obrázky	16
2.3 Shrnutí propagandistické roviny války	17
2.4 Databáze dezinformačních serverů	17
3 Působení Ruské federace na území České republiky	19
3.1 Proruská propaganda v Evropě	19
3.1.1 Česká republika na Západě, Rusko na Východě	19
3.1.2 Eskalace vztahů po invazi na Ukrajině	20
3.2 Proruská propaganda v Evropě	21
3.3 Proruská propaganda v České republice	21
3.3.1 Cíle proruské propagandy	22

3.3.2	Kanály proruské propagandy	22
3.3.3	Cílová skupina proruské propagandy	22
3.4	Přehled propagandistických strategií Ruska	23
4	Metodologie	24
4.1	Potter box	24
4.2	Frekvenční obsahová analýza	25
5	Analytická část	26
5.1	Představení etického problému	26
5.2	Hodnoty	27
5.3	Etické principy	28
5.4	Loajality	28
5.5	Obsahová analýza	29
5.5.1	Výsledek analýzy	30
5.5.2	Příklady manipulace	30
5.6	Závěr analytické části	33
6	Multimediální projekt	34
	Závěr	35
	Anotace	37
	Abstract	38
	Seznam použitých zdrojů	39
	Seznam příloh	43

Úvod

V únoru 2022 Ruská federace zahájila invazi na Ukrajinu. Cílem této vojenské akce je podle politických představitelů Ruské federace denacifikace a demilitarizace Ukrajiny. V kontextu této vojenské akce vydala Vláda České republiky 25. února 2022 oficiální prohlášení, ve kterém upozorňuje na možné hybridní působení Ruské federace na území České republiky, které ohrožuje její občany. Vláda následně vyzývá oprávněné osoby a instituce k zastavení tohoto hybridního působení, tedy šíření lží a dezinformací ospravedlňující ruskou agresi prostřednictvím webových stránek. Zablokování těchto serverů následně vyvolalo společenskou diskusi.

Teoretická část práce nejprve nadefinuje veškeré klíčové pojmy zmíněné v prohlášení vlády týkající se hybridního působení Ruské federace, a to hybridní vedení války, informační válku, propagandu a její nástroje, jako jsou dezinformace a manipulace. V závěru teoretické části se práce zaměří také na rusko-české vztahy a ruskou propagandu. Tyto informace budou důležité pro pochopení závažnosti situace a morálního dilematu.

Cílem práce je nastínit jeden z aspektů hybridního vedení války a zanalyzovat výzvu Vlády ČR k zablokování dezinformačních serverů po ruské invazi na Ukrajině z etického hlediska. K této analýze práce využije metodu Potter box, jež je využívána k zpracování etických dilemat především v žurnalistice, a také frekvenční obsahovou analýzu. Zkoumaným jevem obsahové analýzy dezinformačního webu bude ospravedlňování a schvalování aktuální ruské agrese vůči Ukrajině pomocí manipulativních technik. Obsahovou analýzou se práce bude snažit prokázat, zda zablokovaný web skutečně naplňoval charakteristiky, kterými vláda zdůvodňovala jeho zablokování.

1 Hybridní vedení války

Práce v této kapitole popíše vybrané pojmy, které se ve výše zmíněných vládních dokumentech objevují a jsou pro kontext této práce klíčové. Vláda České republiky v prohlášení č. 127 z 25. února 2022 prohlašuje, že nehodlá tolerovat hybridní působení proti zájmům České republiky, přičemž dále v dokumentu zmiňuje, že se jedná o informační válku, kterou Česká republika nesmí prohrát. Vláda České republiky tak dává hrozbám, o kterých prohlášení zpravuje, rámeček hybridního působení a informační války, jejichž techniky nebo nástroje mohou ohrozit bezpečí a svobodu republiky a jejich občanů (Prohlášení vlády č. 127, 2022).

Studiem války se zabývá brigádní generál Karel Řehka, který ve své knize Informační válka (2017) definuje válku jako „*konflikt mezi dvěma či více stranami, při kterém je použito násilí,*” (Řehka, 2017, s. 17). Řehka se na válku dívá i z pohledu vzájemného soupeření, ve kterém se každá strana snaží vnutit svou vůli straně druhé, přičemž k tomu využívá prostředky podle své potřeby. Takovým prostředkem nemusí být pouze násilí, ale důležitou roli hrají také informace a ovlivňování mysli. Vzhledem ke globálnímu informačnímu propojení společnosti roste použití nevojenských nástrojů vedení války (Řehka, 2017, s. 17).

1.1 Hybridní válka

Pojem hybridní válka není podle Řehky v naší společnosti nový, akcentovat se však začal až po ruské invazi na Krym a zahájení ozbrojeného konfliktu na východě Ukrajiny. Válku hybridní definuje Řehka jako „*válku vedenou za souběžného, flexibilního a vysoce adaptibilního použití konvenčních i nekonvenčních metod, které se vzájemně podporují, jsou používány na všech úrovních a využívají všechny dostupné prostředky včetně nestátních aktérů, povstaleckého boje, terorismu, politických, ekonomických, informačních a právních nástrojů, ale i nasazení vyspělých zbraňových systémů a působení v kybernetickém prostoru,*“ (Řehka, 2017, s. 22-23). Použití těchto nástrojů se v praxi těžko dokazuje. U takového vedení války nelze vymezit časové období, jak tomu bylo v minulosti zvykem. Hybridní válka bývá vedena i v době, kterou lze považovat za dobu mezinárodního míru. Takové moderní vedení války se podle Řehky stává přirozenou součástí fungování státu, a ty státy, které se na tuto změnu nepřipravují, se dostávají do strategické nevýhody (Řehka, 2017, s. 22-24).

1.2 Informační válka

Řehka (2017, s. 62) informační válku definuje jako „*vedení války v informačním prostředí.*” Pojem informační válka bývá nejčastěji spojován s metodami Ruské federace spojené s vojenskými akcemi na Krymu, Ukrajině a působením na území států NATO a Evropské unie, a to včetně České republiky (Řehka, 2017, s. 17-19). „*Rusové skutečně vnímají informační a psychologické působení jako důležité nástroje pro vedení moderní války,*” (Řehka, 2017, s. 19).

1.3 Propaganda jako nástroj informační války

Propaganda je nedílnou součástí informační války. Slouží jako nástroj k ovlivňování publika a záměrného tvarování jeho myšlení, názorů a jednání tak, aby reagovalo v souladu s plány a potřebami toho, kdo propagandu šíří. Existuje mnoho technik, kterými může propagandista svých potřeb a plánů dosáhnout. Hlavním cílem je však publikum zmanipulovat a ovlivnit (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 15).

Propaganda je přesvědčovacím způsobem komunikace se snahou o formování žádoucích celospolečenských názorů či vzorců chování. Je využívána zpravidla k šíření ideologii, teorií a hodnot, které bývají modifikovány do aktuálních společenských situací, a to s ofenzivním rázem. I přesto, že bývá aplikovatelná na současné celospolečenské situace, má propaganda dlouhodobý charakter (Kubáček, 2012).

Edward Bernays, přední teoretik v oblasti propagandy a public relations, ve své knize Propaganda (1928) zmiňuje, že ovlivňování veřejného mínění je důležité pro demokratickou společnost, a to pro klidné soužití a hladkou spolupráci mezi různými skupinami ve společnosti. Podle Bernayse je každý lidský čin tvarován relativně malým počtem lidí, kteří znají fungování lidské mysli a rozumí jejím procesům (Bernays, 1928).

Ladislav Bittman ve své knize Mezinárodní dezinformace a černá propaganda (2000) narozdíl od Bernayse zdůrazňuje nebezpečnost šíření myšlenek a názorů pomocí propagandistických praktik, například dezinformací, na mezinárodním poli. Bittman s odkazem na filozofy T. H. Qualtera, Prof. Grath S. Jowetta a R. R. A. Marlina dodává, že propagandista ovlivňuje publikum jakýmikoliv informacemi, a to bez ohledu na to, jestli jsou pravdivé, falešné nebo zavádějící. Podle filozofa Jacquese Ellula (Propaganda, 1973) lze považovat za propagandu

veškerá záměrně zkreslená či nepravdivá sdělení (Bittman, 2000, s. 82). Řehka nakonec označuje propagandu za „*podvratnou a dezinformační*,” (Řehka, 2017, s. 65).

Z výše zmíněných definic jasně vyplývá, že propaganda a dezinformace jsou velmi blízké nástroje, které může propagandista v informační válce využít ke svému prospěchu. Dezinformacemi se tato práce zabývá v další kapitole. Autoři odborné literatury, ze které tato práce čerpá, se shodují v rozdělení propagandy podle její průhlednosti směrem k recipientům na propagandu bílou, černou a šedou.

1.3.1 Bílá, černá a šedá propaganda

Bílá propaganda se netají zdrojem, ze kterého informace pochází. Konzumenti jsou tak seznámeni s identitou propagandisty a mohou tak odkrývat jeho cíle, politické směřování a jsou tak lépe schopni hodnotit jednostrannost obsahu (Bittman, 2000, s. 82). Ftorek (2017, s. 101) k bílé propagandě přirovnává dnešní praktiky public relations. Ellul zmiňuje, že veřejnost ví, že se jí někdo snaží ovlivnit (Ellul, 1973, s. 15). Gregor a Vejvodová řadí do bílé propagandy současné očkovací kampaně (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 15).

Černá propaganda používá polopravdy, klamavé nebo šokující informace, které mají pošpinit a oslabit soupeře. Působí tajně, přičemž zdroje jsou narozdíl od bílé propagandy zcela vymyšlené, nebo alespoň záměrně klamné (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 15). Veřejnost v tomto případě neví, že se jí někdo snaží ovlivnit a celá záležitost je obklopena určitým tajemstvím (Ellul, 1973, s. 15). Nebezpečný je především fakt, že k tomuto druhu propagandy mohou být využívány mimo jiné tajné služby, rozvědky a agenti, působící na území cizího státu. Propagandisté jsou pak také schopni nabourat systém cizího státu například skrze ovlivňování voleb (Bittman, 2000, s. 83-86). Jako příklad může sloužit vměšování Ruské federace do prezidentských voleb v USA v roce 2020 (Ryšánek, 2021).

Kombinování černé a bílé propagandy může zvýšit efektivitu sdělení. Podle Ellula toho dobře využívali právě nacisté v Německu. Bílá propaganda je podle Ellula nezbytná při útoku na nepřítele, a to kvůli schopnosti uklidnit vlastní síly. Zároveň je známkou dobré organizace. Naproti tomu je černá propaganda účinnější v případech, kdy chce propagandista ovlivnit své příznivce určitým směrem, aniž by si toho byli vědomi. Bílá propaganda zároveň utahuje tu černou. Konzumenti si jsou totiž vědomi, že je bílá propaganda ovlivňuje, a často tak mohou zapomenout na tu černou, podprahovou. Na druhé straně, když se propagandista soustředí na

černou propagandu vzniká pro konzumenty takzvané období klidu. Když do takového delšího období poté efektivně zasáhne bílá propaganda, může mít o to větší ráz (Ellul, 1973, s. 15-17).

Dalším druhem je pak **šedá propaganda**. Ta může na publikum působit nezaujatě až kladně. Tento typ propagandy může využívat pravdivé argumenty. Zdroje těchto argumentů však nejsou snadno ověřitelné a jejich původ není často známý (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 16). Sdělované informace bývají často překrucovány, ohýbány nebo zkreslovány ve prospěch propagandisty, který je využívá spíše k soukromým účelům. Mezi takové činy může podle Bittmana patřit zkreslování statistických dat ve výročních zprávách firem (Bittman, 2000, s. 86).

1.3.2 Politická, sociologická, agitační a integrační propaganda

Francouzský filozof a sociolog Jacques Ellul propagandu rozděluje na politickou, sociologickou, agitační a integrační (Ellul, 1973, s. 62).

Politická propaganda se zaměřuje na ovlivňování politických názorů, myšlenek a rozhodování. Zpravidla se aplikuje k prosazení určité ideologie a podpory, nebo naopak změny politického režimu. Vyskytuje se v různých formách týkajících se politiky. Jde především o volební kampaně, projevy, plakáty, manifesty nebo třeba diskuze v médiích. K prosazení zájmu pak propaganda používá nečestné manipulační techniky jako je šíření dezinformací nebo zjednodušování a bagatelizování vážných komplexních témat, a to vše za účelem prosadit politickou agendu bez ohledu na to, jestli je v souladu s obecným zájmem. Podle Ellula je politická propaganda nevyhnutelnou součástí demokratické společnosti a je důležitá pro elity, které se potřebují udržet u moci. Na druhou stranu může manipulativní propaganda vést k omezování svobody jedince a deficitu demokracie. Ellul tak upozorňuje na fakt, že je důležité kriticky nad propagandistickými prvky přemýšlet a uvědomovat si jejich přítomnost ve veřejném prostoru (Ellul, 1973, s. 62-70).

Sociologická propaganda se narodil od politické propagandy zaměřuje na ovlivňování kulturních názorů a hodnot, a ovlivňuje způsob, jak lidé vidí svět, a jak vnímají sami sebe a ostatní v jejich sociálním kontextu. Tato propaganda se pak vyskytuje především v umění, hudbě, televizních pořadech, filmech nebo aktuálně i na sociálních sítích či na internetu obecně. Sociologická propaganda konzumenty přesvědčuje, aby věřili v určité sociální normy. Mezi ně mohou patřit ideály krásy, životní styl nebo vztahové hodnoty, s cílem vytvořit společenské preference, nálady nebo postoje, které budou směřovat ke konkrétnímu způsobu myšlení

a chování společnosti. Toho mimo jiné dosahuje pomocí podobných manipulačních technik jako politická propaganda. Nebezpečí sociologické propagandy spočívá v homogenizaci společnosti, protože jednotlivci pak sdílejí stejné společenské názory a hodnoty, a to i když pro ně nejsou nutně vhodné. S tím souvisí i negativní vliv na svobodu jedince a jeho diverzitu (Ellul, 1973, s. 62-70).

Dalším typem je **agitační propaganda**. Ta se skrze jednoduché a silné slogany, stereotypy nebo symboly zaměřuje především na emocionální a iracionální stránku lidské psychiky a oslovuje emoce a pocity konzumentů. Vyvolává silné emoce jako strach, nadšení nebo hněv. Bývá hlasitá a často se opakuje (Ellul, 1973, s. 71-78).

Integrační propaganda se naproti tomu zaměřuje na lidské hodnoty a chování. Vytváří tak integrovaný systém názorů, a to především pomocí masových médií. Příkladem mohou být televizní pořady, knihy, noviny, rozhlas nebo umění obecně. Integrační propaganda se pak pomocí odvětví masové komunikace propaguje danou ideologií. K tomu také může využívat náboženství nebo vzdělávací systém. Narozdíl od agitační propagandy bývá těžko rozpoznatelná (Ellul, 1973, s. 71-78).

1.3.3 Horizontální a vertikální propaganda

Ellul dále rozděluje tyto čtyři druhy do propagandy horizontální a vertikální. Do **horizontálního typu** Ellul řadí propagandu sociologickou a integrační, především skrze její těžkou rozpoznatelnost, dlouhodobost, iracionalitu, nepřímou a výskyt v každodenním životě. K úspěchu potřebuje cílit na masy rozdělené do menších skupin, ve které jsou si jedinci rovni. **Vertikální typ** se pak skládá z politické a agitační propagandy. Sdílí totiž podobné znaky – přímou, krátkodobou a racionalitu. Vertikální typ cílí na velké masy (Ellul, 1973, s. 80-87).

2 Dezinformace jako nástroj propagandy

Z uvedených definic v předešlé kapitole vyplývá, že dezinformace jsou součástí propagandy, tedy konkrétně jejím nástrojem k ovlivňování publika. S dezinformacemi ve svém prohlášení pracuje také Vláda České republiky (2022), která zmiňuje používání nepravdivých a zavádějících informací, a zároveň také manipulování obyvatelstva. Tato kapitola podrobně rozebírá druhy dezinformací, definuje manipulativní techniky a zmiňuje kanály ruské propagandy.

2.1 Dezinformace

V moderní společnosti nejčastěji rezonuje anglický výraz spojený s dezinformacemi – fake news. Jedná se o „*chytlavé moderní sousloví, které označuje úmyslně nepravdivé nebo zavádějící informace, které se objevují na sociálních sítích,*“ (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 8). Podle Gregora a Vejvodové (2018) se však jedná pouze o nový název, nikoliv nový fenomén. Fake news jsou dezinformace, tedy nepravdivé nebo zavádějící informace, jejichž cílem je ovlivnit a manipulovat příjemce. Těmi mohou být široká veřejnost nebo specifická část obyvatelstva. S dezinformacemi se společnost setkávala již dříve v historii, avšak nyní je díky médiím, a především sociálním sítím, dopad dezinformací značně rychlejší a větší (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 8). Ladislav Bittman v knize Mezinárodní dezinformace a černá propaganda (2001) nahlíží na dezinformaci spíše jako válečný prostředek, sloužící k oslabení protivníka. Dezinformaci pak definuje jako úmyslně zkreslenou informaci, „*kteřou pachatel tajně vsune do informační soustavy oponenta s cílem oklamat ho a ovlivnit jeho politické, hospodářské či vojenské akce,*“ (Bittman, rok, s. 95). Termín dezinformace pochází z ruského *dezinformatsia*, což je vzhledem k tématu této práce příhodné. Už v Sovětském svazu znali dezinformace jako nástroj, který byl využíván ve zpravodajských operacích (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 9). Nejobecněji lze také definovat pojem dezinformace jako manipulované informace (Tulinská, 2020).

Dezinformace jako aktuální společenskou hrozbu vnímají i nadnárodní organizace, které se snaží proti dezinformacím aktivně bojovat tvorbou různých příruček, návodů, analýz nebo zákonů. Evropská komise ve svém sdělení Evropskému parlamentu, Evropské radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů ze dne 26. 4. 2018 popisuje dezinformaci jako „*prokazatelně falešnou nebo zavádějící informaci, která vzniká, prezentuje se a šíří za účelem ekonomického prospěchu nebo úmyslného podvádění veřejnosti a může*

působit škody,” (COM 2018 236, s. 4). Podle výzkumu provedeného komisí jsou pro společnost nejvíce ohrožující dezinformace týkající se ovlivňování voleb a imigrační politiky, dále pak zdraví, životního prostředí a bezpečnosti (COM 2018 236, s. 4-5). Dezinformacemi se zabývá také organizace UNESCO. V příručce Journalism, fake news & disinformation (2018) například k dezinformacím dodává, že se jedná o záměrnou lež, jejíž pomocí zlomyslný šířitel aktivně dezinformuje publikum (UNESCO, 2018, s. 46).

Ministerstvo vnitra České republiky na svých oficiálních stránkách definuje dezinformace jako „*šíření záměrně nepravdivých informací, obzvláště pak státními aktéry nebo jejich odnožemi vůči cizímu státu nebo vůči médiím, s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří je přijímají,*” (MVČR, 2020). Ministerstvo vnitra na svém webu dále zmiňuje další důležité pojmy spojené s dezinformacemi, jako je třeba pojem misinformace (MVČR, 2020). Tímto pojmem, stejně jako dalšími pojmy s dezinformacemi úzce souvisejícími, se práce zabývá ve své další části.

2.1.1 Misinformace a malinformace

Gregor a Vejvodová v kontextu dezinformací zmiňuje také misinformace, které je od sebe potřeba odlišovat. Misinformace, česky také fáma, má stejně jako dezinformace nepravdivý nebo zavádějící obsah, avšak rozdílné jsou záměry šířitele. V případě misinformace je sdělení „*šířeno bez vědomí, že se jedná o lež,*” (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 8). Ačkoliv se jedná o neúmyslné a chybné sdělení mohou podle Ministerstva vnitra České republiky v případě velkého šíření napáchat stejné škody jako dezinformace (MVČR, 2020).

Další kategorií jsou takzvané malinformace. Jsou to informace, které jsou stejně jako dezinformace šířeny úmyslně s cílem způsobit újmu určité osobě nebo organizaci, avšak v tomto případě se jedná o zprávu pravdivou. V zásadě se jedná o zprávu, která narušuje soukromí dané osoby nebo organizace. Sdílení takové zprávy je pak v rozporu s novinářskou etikou. Jako příklad uvádí autoři příručky Journalism, fake news & disinformation (2018) zprávu, která odhaluje sexuální orientaci osoby bez jakéhokoliv oprávněného veřejného zájmu (UNESCO, 2018, s. 46).

2.1.2 Hoax

Za hoaxy se považují poplašné a řetězové zprávy, které jsou rychle šířeny na sociálních sítích nebo v e-mailech a nabádají k dalšímu rozesílání. Hoaxy mohou být buďto zábavné, nebo

poplašné, urgentní, vzbuzující pocit nebezpečí. Další hoaxy mohou mít podobu „*falešné prosby o pomoc a petice, citově vydirají nebo třeba varují před virovým ohrožením,*“ (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 45). Hoaxy jsou nebezpečné hned z několika důvodů:

- obsahují nebezpečné rady
- hrozba zneužití osobních údajů
- kolující seznam e-mailových adres při řetězovém sdílení (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 45).

S hoaxy souvisí i takzvaný phishing. Server HOAX.cz označuje slovem phishing „*podvodné e-mailové útoky na uživatele internetu, jejichž cílem je vylákat důvěrné informace,*“ (HOAX.cz). Cílem phishingových zpráv bývá získání přístupových údajů do uživatelských účtů, a to především do bankovníctví. Zpráva vzbuzuje dojem, že byla odeslána od důvěrné organizace, přičemž obsahuje zdánlivě neškodný webový odkaz, odkazující na podvodné stránky. Při kliknutí na odkaz může útočník získat soukromé informace jako přístupové údaje nebo může do zařízení stáhnout virus (HOAX.cz).

2.1.3 Konspirační teorie

Konspirace jsou ve své podstatě teorie o spiknutí. Tvrdí, že životy lidí ovládá určitá elita, která lže, zakrývá různé události a ovládá lidstvo za účelem mocenského či peněžního zisku. Existují konspirace o „*ovládání světa (čipováním, očkováním, odposloucháváním), sterilizaci společnosti (chemtrails, hexavakcínou), falšování událostí (p-řistání na Měsíci, 9/11), falšování historie (Země je placatá) a známých lidech, kteří vlastně nikdy nezemřeli (Elvis Presley, Adolf Hitler, John Fitzgerald Kennedy),*“ (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 49). Konspirační teorie jsou pro příjemce lákavé, protože vzbuzují pocit výjimečnosti. Lidé, kteří konspiračním teoriím věří, podléhají zdání, že odhalili něco skrytého, co ostatní ještě neví. Jedná se o levný a jednoduchý nástroj, který dovede podkopat důvěru v autority a často se využívá v moderní propagandě (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 50).

2.2 Dezinformační servery a manipulace

Šířitelé dezinformací se ve svých sděleních obvykle opírají o celou řadu manipulačních technik. Manipulace jsou obecně různé techniky, pomocí kterých manipulátor ovlivňuje, klame a znemožňuje příjemci vytvořit si vlastní názor. Společným znakem manipulačních technik bývá „*překrucování nebo falšování fakt za účelem změny názoru či chování cílové skupiny*

lidí,” (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 58). A to vše ideálně bez povšimnutí příjemce. Manipulativní techniky na internetu můžeme nejčastěji spatřit v takzvaných alternativních médiích. Za alternativní média se nejčastěji považují dezinformační weby, ale také různé Facebookové skupiny, blogy nebo YouTube kanály, a značí se tím, že sdílí dezinformace, kritizují seriózní mainstreamová média za zatajování informací a samy často přicházejí s novou verzí reality vytvořenou pomocí manipulativních technik (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 59). Tato práce pracuje s pojmem alternativní médium v souvislosti s dezinformačním webem.

Z výzkumné zprávy Analýzy manipulativních technik na vybraných českých serverech, provedené na Fakultě sociálních studií na Masarykově univerzitě v roce 2016, vyplývá, že nejčastějšími manipulativními technikami, vyskytujícími se na alternativních českých zpravodajských serverech, jsou svalování viny, fabulace, nálepkování, apel na strach, názory autora ve zpravodajství a relativizace (Gregor, Vejvodová, 2016). Ve výzkumné části bude práce analyzovat dezinformační server Czechfreepress.cz a vyhledávat těchto pět vybraných manipulativních technik: svalování viny, fabulace, nálepkování, apel na strach a manipulaci s obrázky. Nejprve je však potřeba si dané pojmy definovat.

2.2.1 Fabulace

Fabulace je lhaní o nějaké situaci, která může být kompletně vymyšlená, ale také se může opírat o fakta a upravovat souvislosti. Fabulace často souvisí s konspiračními teoriemi, které jsou buďto úplně vymyšlené, nebo se zakládají na faktu, který však bývá vytržen z kontextu nebo upraven pro potřeby manipulátora. „*K fabulaci může dobře posloužit selektivní výběr informací nebo třeba tendenční použití statistik,*” (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 60). Klíčovou roli tak hraje záměrný výběr informací a nekompletnost zpráv, které následně podporují neobjektivnost informace. S fabulací úzce souvisí i přímé zasahování autora do sdělení informace, který ve zprávě zanechává své vlastní názory a pohledy na danou problematiku (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 60).

2.2.2 Svalování viny

Svalování viny je jedna z nejjednodušších forem manipulace, která velmi úzce souvisí s technikou obětního beránka. Taková technika „*spočívá v přenesení veřejné pozornosti, odpovědnosti a viny na konkrétní jednotlivce nebo skupiny,*” (Ftorek, 2017, s. 52-54). Manipulátor často využívá napjatou atmosféru ve společnosti, přičemž si vybere třetí osobu (obětního beránka), na kterou svaluje vinu za daný společenský problém, například

ekonomickou krizi. Třetí osoba se často nemá možnost bránit: „Za všechno může Kalousek,” (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 61-62).

2.2.3 Nálepkování

Svalování viny jde ruku v ruce s nálepkováním. To funguje na principu zjednodušování a vytváření negativních stereotypů vůči různým společenským skupinám. Gregor a Vejvodová uvádí jako příklad nálepky typu: *pražská kavárna*, *sluníčkář* nebo *havloid*. Manipulátoři se nevyhýbají ani ostřejším nálepkám nebo dokonce vulgarismům. Za cíl si kladou pošpinit danou osobu natolik, aby se stala nedůvěryhodnou. K tomu dopomáhá chytlavost a zapamatovatelnost daných nálepek (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 61-62).

Svalování a nálepkování tvoří propagandisty velmi využívanou kombinaci, která velmi zobecňuje a zjednodušuje realitu a tvoří snadno zapamatovatelná hesla. Historickým příkladem je nacistické Německo, které veškeré společenské a ekonomické problémy svalovalo na Židy. Podobně to fungovalo i v Rusku, kde komunisté bojovali proti buržoazii (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 61-62).

2.2.4 Apel na strach

Manipulátor skrze tuto techniku cílí na emoce a city publika. Používá k tomu emotivně zabarvená slova, děsivé zprávy a různé hrozby, které se mohou v budoucnosti stát. Manipulátor se pokouší vytvořit atmosféru ohrožení, k čemuž často využívá strach z neznámého. Emoce publikum zaslepují a brání v ověření dané informace (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 72-73). Manipulátor může různými emotivními zprávami vyvolávat například obavy o rodinné příslušníky nebo děti. K dosažení kýženého cíle v těchto případech dopomáhá souběžné vyvolání soucitu či rozhořčení.

2.2.5 Manipulace s obrázky

Fotografie se v žurnalistice využívá běžně, avšak i tento vizuální prvek v sobě může skrývat několik nástrah. Fotografie zachycuje okamžik, nikoliv souvislosti. Manipulátor tak může běžnou fotografií vložit do úplně odlišných souvislostí a publikum tím zmást. Digitální prostředí a digitální fotografie nyní nabízí velmi jednoduchou možnost úprav snímků a tvorbu různých fotomontáží. Ty mohou být velmi amatérské a na první pohled rozpoznatelné, na druhou stranu však mohou být velmi propracované. Manipulátor může například retušovat vrásky nebo ze snímku odstranit nevhodné, nebo naopak přidat vhodné, osoby. Škody dokáže

napáchat i prostá úprava kontrastu, která snímku dodá přehnanou dramatickosti (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 63-70).

2.3 Shrnutí propagandistické roviny války

Informační válka, jako zásadní prvek moderního vedení konfliktů, se odehrává převážně v kybernetickém prostoru nepřítele. Bojující státy se pokoušejí rozšířit svůj vliv na protivníka prostřednictvím využití propagandistických nástrojů. Mezi tyto nástroje patří zejména šíření dezinformací a využívání manipulativních technik, zaměřených na ovlivnění rozhodování publika (Řehka, 2017, s. 62-188). Propagandistické nástroje mohou působit jak negativně na publikum nepřítele, tak pozitivně na publikum vlastní (Gregor, Vejvodová, 2018, s. 14-16). Pomocí těchto nástrojů se propagandista snaží naklonit veřejné mínění protivníka ve svůj prospěch, zatímco mezi vlastním publikem usiluje o ospravedlnění svých akcí a hodnot, a pevně ho přesvědčuje o správnosti svého jednání. K tomu využívá různé mediální kanály, nejčastěji sociální sítě a webové stránky (Smoleňová, 2015).

2.4 Databáze dezinformačních serverů

V analytické části zkoumá práce dezinformační web šířící ruskou propagandu na území České republiky, který podléhal zablokování, a byl vybrán za pomoci internetových databází, které o takovýchto webech vedou evidenci. Jako příklad lze uvést spolek Nelež, který si klade za cíl omezit šíření dezinformací v internetovém prostoru, přičemž jedním z cílů je zastavit financování těchto škodlivých serverů skrze reklamy. Spolek Nelež sestavil seznam 21 nejvíce toxických dezinformačních webů za rok 2022. Seznam byl sestaven na základě kombinace tří zdrojů: podobně zaměřeného slovenského serveru konšpiratori.sk, analýz velkých mediálních dat společnosti Semantic Visions a hodnocení novinářských standardů dle Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky (NELEŽ, 2020).

Databázi od A po Z prokremelských dezinformačních serverů vytvořil také deník Neovlivni.cz, jejichž jmenný seznam čítá téměř třicet webů. Ke každému ze serverů připadá i text, který vysvětluje jeho činnost nebo původ (Neovlivni.cz, 2016).

V roce 2017 informoval server Aktuálně.cz o webových stránkách sledovaných ministerstvem vnitra, přičemž servery pod hledáčkem ministerstva se shodují s databází, kterou vytvořil deník Neovlivni.cz (Neovlivni.cz, 2017).

2.4.1 Czechfreepress.cz

Czech Free Press jeden ze serverů, který byl v únoru 2022 zablokován. Jedná se o online platformu, která je svými autory prezentována jako české nezávislé zpravodajství, která je serverem Neovlivni.cz označena za dezinformační web, a tudíž bude v analytické části sloužit jako předmět zkoumání. Jeho motto „Nezávislé zpravodajství na českém internetu“ naznačuje úsilí o poskytování alternativních informací. Obsahuje směsici blogů, komentářů a článků, které mají formu zpravodajských textů. Dominantním prvkem jsou podle Neovlivni.cz články, které se staví proti muslimům, uprchlíkům a západním vládám. Články a informace publikované na tomto serveru jsou interpretovány jako podpora ruských zájmů, což vyvolává otázky ohledně jeho objektivity a spolehlivosti. Projekt je podepsán vydavatelem a šéfredaktorem Miroslavem Sujou, který zdůrazňuje snahu o pestrost názorů. Financování tohoto serveru se Neovlivni.cz nepodařilo dohledat (Holecová, 2015).

3 Působení Ruské federace na území České republiky

Dezinformací a jejich nástrojů v současnosti hojně využívá také ruská vláda (Lucas, Pomeranzev, 2016, s. 1-7). Ruská federace aktivně využívá dezinformace pro efektivní šíření propagandy v evropských zemích. Vláda České republiky považuje informace za nebezpečnou zbraň a zároveň odmítá vytvářet agresorovi prostor pro jeho propagandistická působení (Usnesení vlády ČR, 2022, č. 127). Tato kapitola popisuje cíle informační války Ruské federace na území Evropy i České republiky. Zaměřuje se mimo jiné na kanály, kterými se propaganda nejčastěji šíří a na jaké skupiny obyvatelstva cílí.

3.1 Proruská propaganda v Evropě

Po rozdělení Československa v roce 1993 se v česko-ruských vztazích objevila pozitivní dynamika, což demonstruje podpis Smlouvy o přátelských vztazích a spolupráci mezi novým českým státem a Ruskem. Během devadesátých let se obě země snažily hledat společnou řeč a překonávat historické překážky. Nicméně vstup České republiky do Severoatlantické aliance a později do Evropské unie přinesl pro vzájemné vztahy nové výzvy. Rusko se vůči těmto organizacím vymezovalo a používalo k tomu různé nástroje. Jedním z výrazných příkladů bylo ovlivňování veřejného mínění v Česku kvůli plánovanému umístění amerického protiraketového systému v Brdech v letech 2007–2009, což Rusko považovalo za ohrožení svých zájmů v regionu. Skutečným zlomem však byla ruská anexe Krymu v roce 2014 a následné vojenské akce na Donbase, které ukázaly, že Rusko je ochotno použít vojenskou sílu k prosazení svých zájmů v Evropě. Tyto události tak potvrdily, že ruský vpád do Gruzie v roce 2008 byl prvním signálem rozsáhlejších střetů mezi Ruskem a Západem s odstupem času. V dubnu 2021 česká vláda informovala veřejnost o podezření, že za výbuchem stály ruské tajné služby. (Havlíček, Soušková, 2021, s. 7-8).

3.1.1 Česká republika na Západě, Rusko na Východě

Analytická společnost Intelligence Economist Unit vypracovala analýzu Democracy Index (2023), ve které zkoumá vývoj demokracie v 167 zemích světa k roku 2022. Analýza rozděluje země do čtyř kategorií, a to podle míry demokracie v daných státech na – plné demokracie, demokracie s chybami, hybridní režimy a autoritářské režimy. Česká republika byla zařazena do druhé kategorie a obsadila v žebříčku 43. místo (Economist Intelligence Unit, 2023).

Česká republika je parlamentní republika, ve které si občané ve svobodných volbách volí své politické reprezentanty do dvoukomorového parlamentu složeného z Poslanecké sněmovny a Senátu. V čele státu je prezident, který plní především reprezentativní funkci a je volen přímou volbou, a to každých pět let. Pro demokratické státy je typická pluralita politických stran, svobodné volby a ochrana lidských práv. Tyto hodnoty jsou taktéž zakotveny v Ústavě České republiky. Česká republika je od roku 1999 členem Severoatlantické aliance a od roku 2004 také Evropské unie.

Ruská federace byla v roce 2011 přeřazena z kategorie hybridní režim do kategorie autoritářský režim a to poté, co Putin potvrdil, že se potřetí za sebou bude ucházet o post prezidenta, čímž ignoroval ústavní zákony. Tento krok byl považován za signál, že se Putin nehodlá přetvařovat a navenek prezentovat jako zastánce demokratických hodnot. Od roku 2012 Putin ztělesňoval rostoucí korupci, potlačování svobody projevu a politického protestu v Rusku. Když Putinova popularita v Rusku klesala, soustředil se čím dál více na zahraniční politiku, aby se pokusil zvýšit podporu svého režimu tím, že odvede pozornost od vnitrostátních problémů. To vedlo k nelegální anexi Krymu v roce 2014 a zásahu v Sýrii v roce 2015 (Economist Intelligence Unit, 2023).

Válka s Ukrajinou autoritářské tendence současného vládnoucího režimu v Rusku ještě urychlila a prohloubila. Rusko-ukrajinský konflikt vedl k dalšímu soustředění moci do rukou prezidenta Vladimíra Putina, který mohl nadále podkopávat legitimitu ústavních mechanismů pro předávání moci. Rusko tak podle Economist Intelligence Unit čelí v oblasti demokracie značným výzvám, včetně poklesu politické účasti a občanských svobod (Economist Intelligence Unit, 2023).

3.1.2 Eskalace vztahů po invazi na Ukrajině

Ruská federace 24. února 2022 zahájila invazi na Ukrajinu, načež Vláda České republiky reagovala přijetím nezbytných zahraničněpolitických opatření a ihned ruskou agresi odsoudila. V Usnesení Vlády České republiky č. 127 z 25. února 2022 o prohlášení vlády k hybridnímu působení proti zájmům České republiky v souvislosti s agresí Ruské federace proti Ukrajině. Vláda v tomto usnesení odsuzuje hybridní působení proti zájmům České republiky a jeho partnerům a zároveň schvaluje předchozí prohlášení vlády k nebezpečí ve formě informační války. Následně Vláda České republiky vyzývá *„k přijetí potřebných opatření vedoucích k zamezení šíření nepravdivých a zavádějících informací v kybernetickém prostoru, které slouží*

k manipulování obyvatelstva České republiky směrem k ospravedlnění a schvalování aktuální ruské vojenské agrese vůči Ukrajině, “ (Usnesení vlády, 2022, č. 127).

Součástí dokumentu Usnesení Vlády České republiky č. 127 je také příloha výše zmíněného Prohlášení vlády k hybridnímu působení proti zájmům České republiky v souvislosti s agresí Ruské federace proti Ukrajině. Vláda v tomto dokumentu vyzývá oprávněné osoby k zastavení šíření zavádějících a nepravdivých informací v kybernetickém prostoru, díky kterým Ruská federace klame obyvatelstvo České republiky a ospravedlňuje a schvaluje agresi na Ukrajině, a to v kontextu informační války, ve které se Česká republika nachází. Vláda také zmiňuje, že informace jsou jednou z neúčinnějších zbraní a odsuzuje propagandistická působení Ruské federace (Usnesení vlády, 2022, č. 127).

3.2 Proruská propaganda v Evropě

Hlavním cílem proruské, nebo také prokremelské, propagandy není, jak by se mohlo na první pohled zdát, přesvědčit publikum o bezchybnosti ruské politiky. Tímto se podle Lucase a Pomeranzeva (2016) liší moderní ruská propaganda od té sovětské. Nynější cílení ruské propagandy je mnohem komplexnější a propracovanější. Ruská federace obecně mate publikum tak, aby pro něj bylo těžké rozpoznat, co je a není pravda. Nabízí spoustu různých pohledů na danou problematiku a tím tak odvádí pozornost publika. Cílem totiž není nabídnout jedinou pravdu, ale zmást publikum natolik, aby u něj postupně klesala důvěra v mainstreamová média a později i v západní struktury obecně. Využívá k tomu aktuální témata, která v daných společnostech rezonují. Může také podporovat antisystémové akce a zvyšovat jejich dosah. Nejčastějšími kanály pro šíření proruské propagandy jsou sociální sítě a dezinformační servery. Podle Lucase a Pomeranzeva (2016) považuje Rusko rozdělení Evropy po roce 1989 pouze za dočasné. Ruská federace tak podřívá demokratické hodnoty, protože nechce, aby se myšlenkami o lidských hodnotách a právech inspirovali i občané Ruské federace (Lucas, Pomeranzev, 2016, s. 1-7).

3.3 Proruská propaganda v České republice

Obraz proruské propagandy v České republice je vykreslen ve studii *The Pro-Russian Disinformation Campaign in the Czech Republic and Slovakia (2015)* Ivany Smoleňové, která se ve své práci podrobně zabývá cíli propagandy, publikem, kanály, charakteristikou a také častými narativy, které se v proruské propagandě vyskytují. Dezinformační kampaně mají

v Evropě podobný charakter, avšak tato podkapitola se soustředí na charakteristiku dezinformačních kampaní přímo na území České republiky.

3.3.1 Cíle proruské propagandy

Proruská propaganda podkopává demokratické hodnoty a často útočí proti Západu. Tvrdí například, že Spojené státy americké vládnu světu, nebo že prozápadní politici jsou zkorumpovaní. Kritizuje také mainstreamová média, která jsou podle proruské propagandy zaujatá. V lidech probouzí emoce skrze vytváření představ o černé budoucnosti plné konfliktů, chudoby a beznaděje. V těchto případech se Rusko často vykresluje jako zachránce a morální autorita, která může garantovat politickou stabilitu a mír. Média či organizace šířící kremelskou propagandu se často ke Kremlu vůbec nehlásí a ve výsledku nejsou ani proputinovské nebo proruské. Díky jejich anonymitě pak není znám ani původ nebo finanční struktura média, a těžko se následně spojují se samotným Ruskem. Kvůli tomu je těžké odhalit skutečný motiv. Obecně se však propagandisté vytváří zmatek a nedůvěru ve státní instituce. Jakékoliv pokusy o potlačení alternativních názorů bývají přisuzovány šíření americké propagandy (Smoleňová, 2015).

3.3.2 Kanály proruské propagandy

Typickými mediálními kanály pro šíření ruské propagandy jsou především dezinformační weby a skupiny na sociálních sítích. Jedna z nejznámějších proruských komunit se nazývá Přátelé Ruska a lze ji nalézt na platformě Facebook. Mezi další kanály lze zařadit například periodika či rozhlasová vysílání. Velkým šířitelem ruské propagandy jsou také různé nevládní organizace, které často pořádají i veřejné akce (Smoleňová, 2015).

3.3.3 Cílová skupina proruské propagandy

Proruská propaganda nejčastěji cílí na takzvaný okraj společnosti z levého i pravého křídla, tedy extrémisty, kteří jsou protivládní. Uživatelé mainstreamových médií se mohou s prokremelskou propagandou setkat skrze takzvané internetové trolly a anonymní komentáře (Smoleňová, 2015)

3.4 Přehled propagandistických strategií Ruska

Ruská federace, narozdíl od Západu, nevnímá informační působení jako časově ohraničené období válečného konfliktu. Ruské aktivity probíhají kontinuálně i v mírovém období bez ohledu na vzájemné vztahy s protivníkem (Řehka, 2017, s. 187).

Rusko považuje rozdělení Evropy po rozpadu Sovětského svazu po roce 1989 pouze za dočasné a aktivně působí hybridně na území bývalých států SSSR (Lucas, Pomeranzev, 2016).

Propaganda je běžnou součástí mediálního prezentování událostí v Rusku (Řehka, 2017, s. 187).

Ruská propaganda si klade za cíl podkopat Západní hodnoty a struktury, a vzbudit nedůvěru v mainstreamová média. K tomu používají různé kanály, nejčastěji sociální sítě a weby, na kterých sdílí různé dezinformace plné manipulačních technik (Smoleňová, 2015).

Dalším cílem ruské propagandy je nabízet široké spektrum informací a názorů k dané problematice tak, aby se čtenář cítil informačně přesycen. Tím, čtenáři vznikne v hlavě zmatek a nebude si nakonec jistý, jakému médiu může věřit (Smoleňová, 2015).

Informační působení Ruska na sociálních sítích obstarávají takzvaní trollové (Řehka, 2017, s. 187).

Dalšími strategiemi informačního vlivu Ruska jsou například hackerské a kybernetické útoky, působení rozvědky nebo přímé ovlivňování osob (Řehka, 2017, s. 187-188).

Rusko prostřednictvím informačních operací usiluje o vytvoření společenského tlaku, který by vedl k omezení vojenské podpory Ukrajiny ze strany států Evropské unie.

4 Metodologie

Dříve než práce zanalyzuje samotný etický problém, vysvětlí nejprve nástroje, kterými je analýza provedena. Práce využívá analytickou metodu Potter box v kombinaci s frekvenční obsahovou analýzou.

4.1 Potter box

Potterbox je analytická metoda, která pomáhá strukturovat a systematicky analyzovat etická dilemata. Tuto metodu vyvinul Ralph Potter a je využívána především v žurnalistice. Potterova metoda díky své struktuře, skládající se ze čtyř kroků, nabízí nové perspektivy pro analýzu etických dilemat (Christians a spol., 2017).

V prvním kroku je třeba zpracovat veškerá fakta, která jsou k danému tématu k dispozici. Cílem tohoto kroku je totiž získat co nejvíce informací o daném etickém problému tak, aby měl analytik k dispozici fakta ze všech zúčastněných stran (Motal, 2021).

Další krok identifikuje hodnoty, které mohou ovlivnit rozhodovací proces. Hodnoty v mediální praxi mohou být například profesní, morální, sociokulturní, logické nebo estetické (Christians a spol., 2017). Následuje stanovení klíčových hodnot v kontextu situace. Hodnoty mohou být individuální i sociální.

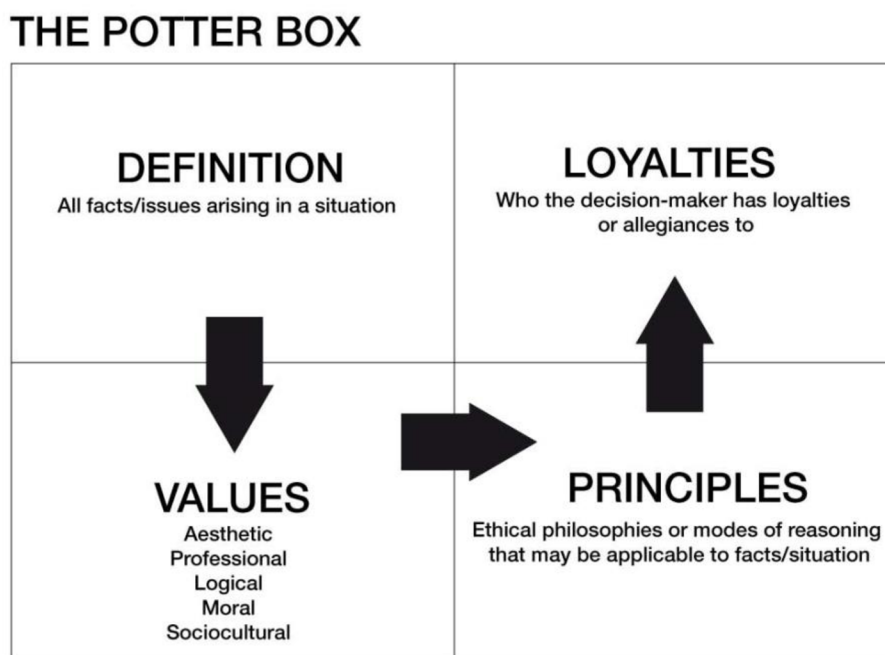
Následuje aplikace etických principů. Mezi ně lze zařadit etiku ctnosti, péče, Kantův kategorický imperativ nebo utilitarismus (Motal, 2021). Tato fáze poskytuje teoretický rámec pro hodnocení morálních aspektů rozhodování.

Christians a spol. (2017) zmiňují, že výsledky Potterova boxu závisí především na tom, jaké hodnoty nebo etické principy považuje analytik za důležité. Výstupy této analytické metody na konkrétní téma se mohou lišit, závisí totiž především na tom, jaké hodnoty nebo etické principy považuje analytik za důležité.

Poslední krok identifikuje takzvané loajality, tedy závazky vůči zúčastněným stranám etického dilematu – jednotlivci, skupiny, instituce. V této fázi lze rozlišit, který z etických přístupů je pro danou situaci důležitější (Motal, 2021).

V úplném závěru metody je zapotřebí vybrat relevantní etický princip a loajality, ze které lze stanovit závěr analýzy (Motal, 2021).

Obrázek 1 Potter box v grafu



Zdroj: Stanza Patterson. 2015

4.2 Frekvenční obsahová analýza

Na analýzu pomocí Potter Boxu je napojena také frekvenční obsahová analýza, jež ověřuje výskyt manipulativních technik ve člancích. Frekvenční analýza je statistická metoda, která zkoumá, jak často se vyskytují různé jazykové prvky, jako jsou slova, znaky nebo jazykové prostředky, v textu. Tato metoda se používá například pro luštění šifer, pro analýzu témat a stylů textu. Frekvenční analýza využívá statistické znalosti o přirozeném jazyce, jako je četnost písmen, slov nebo slovních spojení. Frekvenční analýza se může provádět ručně nebo pomocí počítačových programů, které dokážou zpracovat velké množství dat (Sedláková, 2014, 302-303). V této práci je frekvenční analýza prováděna ručně.

5 Analytická část

V této části se práce zabývá konkrétním případem zablokování dezinformačních webů. Práce analyzuje etický problém pomocí analytické metody Potter box, jejíž podstata byla popsána v předešlé kapitole. Do Potterova modelu je také zanesena frekvenční obsahová analýza, doplněna o teorii z třetí kapitoly. Frekvenční analýza bude vyhledávat manipulativní techniky popsané v této kapitole.

5.1 Představení etického problému

Vláda České republiky ve svém usnesení z 25. února 2022 vyzvala relevantní subjekty, aby zakročily proti šíření dezinformací, manipulaci a ospravedlňování válečného konfliktu. Těmito relevantními subjekty jsou poskytovatelé domén a mobilní operátoři. Ti po výzvě Vlády ČR zablokovali dohromady čtrnáct proruských dezinformačních serverů. Se seznamem webů se na ně obrátilo Národní centrum kybernetické bezpečnosti spadající pod Vojenské zpravodajství, které tyto weby označilo statusem *ohrožující bezpečnost*, (CZ.NIC, 2022).

Sdružení CZ.NIC zablokovalo celkem osm dezinformačních serverů (Aeronet.cz, Protiproud.cz, Ceskobezcenzury.cz, Voxpopuliblog.cz, Prvnizpravy.cz, Czechfreepress.cz, Exanpro.cz a Skrytapravda.cz), přičemž mobilní operátoři odepřeli přístup k dalším šesti webům. Poskytovatel domén s koncovkou .cz CZ.NIC neměl v plánu weby zablokovat trvale, přičemž stanovil lhůtu blokování po dobu tří měsíců. Poskytovatel zároveň vyzval vládu k přijetí opatření týkajících se prevence a zamezení šíření dezinformací v online prostoru. Poskytovatel jednal v rámci vlastních podmínek užívání, konkrétně podle článku 17 registru domén. Podle tohoto článku je sdružení CZ.NIC oprávněno zrušit či v tomto případě pozastavit poskytování domén, jestliže „*je Jméno domény užíváno takovým způsobem, že dochází k ohrožení národní či mezinárodní počítačové bezpečnosti*“, (CZ.NIC, 2018).

Vzhledem k bezpečnostnímu prodlení nebylo vlastníkům domén jejich zablokování předem oznámeno. Nedostali žádnou výzvu o tom, že by se nějaké blokování jejich stránek chystalo. Nebyli ani předem upozorněni, že by jejich obsah porušoval právě článek 17 pravidel registrace domén. Nedostali tak prostor svůj obsah případně změnit, i když v těchto případech by to bylo velmi nepravděpodobné. Sdružení CZ.NIC tak v dané situaci reagovalo v zájmu národní bezpečnosti ihned po vydání stanoviska vlády (Dimun, 2022).

Od začátku blokace bylo zdůrazňováno, že se jedná pouze o dočasný krok, který měl být zároveň každý měsíc přezkoumáván. Konkrétně se jednalo o dobu blokování tří měsíců. Poskytovatel tak chtěl vytvořit období, ve kterém měly orgány veřejné moci reagovat na danou situaci, se kterou se Česká republika dosud ještě nepotýkala. Poskytovatel si tak nekladal za cíl zablokovat domény trvale. Sdružení současně vyzvalo vládu České republiky k přijetí různých opatření týkajících se například prevence a zamezení šíření dezinformací v online prostoru. Doba blokování by pak poskytovatel prodloužil pouze na základě soudního příkazu nebo jiných legislativních rozhodnutí kompetentních orgánů (CZ.NIC, 2022).

Nutno však dodat, že i když byly do procesu zapojeny i státní složky, konečnou odpovědnost za průběh blokování nesly právě soukromé instituce, tedy internetoví poskytovatelé, kteří následně čelili soudním žalobám. Problematice šíření falešných zpráv totiž chybí pevné právní zakotvení, přičemž v podobných případech se často jedná o problematiku svobody slova. „*Žádné správní řízení, žádné správní rozhodnutí, síťová neutralita jde stranou, chybí pevný právní základ, vše je dobrovolné a každý síťový operátor se tu najednou stává soudcem i exekutorem. Toto je výjimečná situace vyžadující výjimečná řešení, která se ale nesmí stát precedentem do budoucna,*“ okomentoval situaci pro server Lupa.cz místopředseda Sdružení pro internetový rozvoj Michal Feix (Dimun, 2022).

První žaloby vedené proti vládě, Ministerstvu obrany a Bezpečnostní informační službě, soud 21. července 2022 zamítl. Vláda České republiky podle soudu nevydala žádné závazné nařízení, které by mohlo být považováno za zásah orgánů veřejné moci. Jednalo se pouze o doporučení nebo žádost, přičemž finální rozhodnutí stálo na poskytovatelích. Soud bral v potaz také rovinu svobody slova, avšak tvrdí, že neexistuje právo na čerpání informací z konkrétního internetového serveru (Horák, 2022).

Práce prostřednictvím analytické metody Potter box posoudí problematiku z etického hlediska.

5.2 Hodnoty

Hodnota národní bezpečnosti je jádrem celé problematiky. Motivací zablokování webů byla ochrana národní bezpečnosti České republiky proti šíření dezinformací a manipulativních obsahů, jenž měly potenciál vyvolat společenské napětí a podporovat agresora. Dezinformace, zejména v kontextu mezinárodního konfliktu, slouží jako nástroj hybridní války, který má za cíl oslabit soudržnost společnosti a důvěru ve veřejné instituce a mainstreamová média. Vláda

České republiky zmiňuje právě důležitost společenské soudržnosti spojené s demokratickými hodnotami. Kroky zablokování měly vést k dočasnému omezení proruského obsahu, který ospravedlňuje agresi země, která vojensky napadla suverénní stát, a která se také snaží ovlivnit veřejné mínění obyvatel České republiky k dosažení svých vlastních cílů.

Naproti tomu stojí hodnota svobody slova, která byla narušena odepřením přístupu k těmto webovým stránkám. Svoboda projevu je základním kamenem demokratické společnosti, který umožňuje jednotlivcům vyjadřovat své názory a sdílet informace. Čtenářům nebylo umožněno čerpat informace o válečné situaci na Ukrajině z několika různých zdrojů, konkrétně těch alternativních.

Odpovědnost poskytovatelů internetových služeb a vlády v regulaci obsahu je další klíčovou hodnotou. Poskytovatelé a vládní orgány mají odpovědnost zajistit, aby informace šířené na internetu neohrožovaly národní bezpečnost nebo veřejný pořádek. Na druhou stranu je zde i odpovědnost vůči zachování otevřeného a svobodného internetového prostředí, což vyžaduje citlivé rozhodování a transparentnost akcí.

5.3 Etické principy

Utilitarismus hodnotí etičnost akcí podle toho, jak maximalizují celkový užitek většinové společnosti. V tomto kontextu je blokování dezinformačních webů ospravedlnitelné, pokud přináší větší dobro pro veřejnost tím, že chrání národní bezpečnost a podporuje informovanost veřejnosti, přestože to může omezovat svobodu projevu některých jedinců.

5.4 Loajality

Vláda ČR má povinnost zajistit bezpečnost pro své občany a zamezit tak informačnímu působení agresora na vlastním území.

Česká veřejnost má právo na přístup k pravdivým a relevantním informacím. Zároveň si však volí své zástupce, kteří by měli rozpoznat, kdy je potřeba udělat kroky, které mohou omezit nějakou hodnotu na úkor ochrany bezpečnosti státu.

Česká republika jako člen mezinárodního společenství podporuje demokratické hodnoty a právní stát a nedovolí, aby tyto hodnoty byly rozbourány pomocí propagandy té země, která mezinárodní společenství a jeho hodnoty neuznává.

5.5 Obsahová analýza

Pro tuto analýzu bylo vybráno celkem 40 článků ze zablokovaného webového portálu Czechfreepress.cz, který je zároveň zařazen do databáze dezinformačních webů Neovlivní.cz. Články byly identifikovány pomocí monitoringu médií Anopress s využitím klíčového pojmu „válka na Ukrajině“. Další 8 článků bylo vyhledáno přímo skrze vyhledávač na stránkách Czechfreepress.cz, aby se zajistila komplexnost vzorku. Články, obsahující pouze odkazy na zvukové stopy nebo audiovizuální díla na streamovacích platformách, byly vyloučeny z důvodu zachování konzistence a relevantnosti analyzovaného obsahu. Analýza se zaměřuje na období od 24. února 2022, kdy Ruská federace zahájila plnohodnotnou invazi na Ukrajině, do 21. července 2022, kdy soud rozhodl o zákonné nezávadnosti zablokování proruských serverů. Toto časové rozpětí bylo zvoleno, aby odráželo klíčové momenty konfliktu a právních rozhodnutí, které měly významný dopad na dezinformační média v České republice. V tomto časovém úseku bylo zveřejněno celkem 40 relevantních článků na zkoumané téma. Frekvenční obsahová analýza si klade za cíl zjistit, zda se na daném webu skutečně vyskytovaly prvky manipulace, a lze tak tento server považovat za dezinformační.

Práce zkoumá, v kolika člancích se objevuje heslo „válka na Ukrajině“. Z těchto článků, ve kterých se vyskytuje heslo „válka na Ukrajině“, práce následně analyzuje, v kolika případech se v člancích vyskytuje alespoň jedna manipulativní technika. Z těchto případů, kdy se v člancích vyskytuje alespoň jedna manipulativní technika, práce analyzuje, v kolika případech jde o manipulativní techniku využitou jako nástroj k podpoře ruské agrese na Ukrajině.

Tabulka 1 Hledané manipulativní techniky

Manipulativní technika	Definice
Apel na strach	Cílení na emoce a city, používání emotivně zabarvených slov, děsivých zpráv a hrozeb, které se mohou v budoucnosti stát.
Fabulace	Vytrhávání situace z kontextu, domýšlení příběhu.
Manipulace s obrázky	Koláže, fotomontáže, úpravy barev a kontrastu přidávají přehnanou dramatičnost a přisuzují jiné než původní souvislosti.
Nálepkování	Zjednodušování a vytváření negativních stereotypů vůči různým společenským skupinám (např. pražská kavárna).
Svalování viny	Přenesení pozornosti, odpovědnosti a viny za společenský problém na třetí osobu nebo skupinu.

Zdroj: vlastní

5.5.1 Výsledek analýzy

Heslo „válka na Ukrajině“ se objevuje v 40 článcích. Z těchto 40 článků, ve kterých se objevuje heslo „válka na Ukrajině“ se vyskytovala alespoň jedna manipulativní technika v 38 případech. Z těchto 38 případů, kdy se v článcích objevila alespoň jedna manipulativní technika, šlo v 31 případech o manipulativní techniku využitou jako nástroj k podpoře ruské agrese na Ukrajině. Ve zbylých případech byly manipulativní techniky využity pro jiné manipulativní cíle.

Tabulka 2 Výskyt manipulativních článků

Kategorie	Výskyt jevu	Procentuální zastoupení
Celkový počet článků	40	100 %
Články s manipulativní technikou	38	95 %
Ospravedlnění války	31	77.5 %

Zdroj: vlastní

Z těchto 38 případů, kdy se v článcích objevila alespoň jedna manipulativní technika šlo převážně o manipulaci s obrázkem (65.8 %) svalování viny (52.6 %), fabulace (39.5 %), apel na strach (29 %) a nálepkování (23.7 %).

Tabulka 3 Výskyt manipulativních technik

Manipulativní technika	Výskyt jevu	Procentuální zastoupení
Manipulace s obrázkem	25	65.8 %
Svalování viny	20	52.6 %
Fabulace	15	39.5 %
Apel na strach	11	29 %
Nálepkování	9	23.7 %

Zdroj: vlastní

5.5.2 Příklady manipulace

Jako příklad manipulativní techniky svalování viny lze uvést tuto citaci z článku *Jednoznačně podporujeme Ruskou federaci* z 24. února 2022: „*Odsuzujeme podlost většiny českých politiků, kteří "apelují" na Rusko, ale neřeknou ani slovo kritiky na adresu ukrajinských fašistických banderovců, štvavé válečné politiky USA a NATO vůči Rusku. Podporujeme snahy Ruska o demilitarizaci a denacifikaci Ukrajiny,*“ ve kterém autor, nejen, že schvaluje ruskou agresi, ale také dává invazi za vinu Spojeným státům Americkým a Severoatlantické alianci.

Dále lze uvést jako příklad svalování viny také úryvek z článku *Proč bychom neměli obdivovat Zelenského*: „Důvod, proč bychom Zelenského neměli obdivovat, je ten, že se nezdá být příliš odhodlaný k deeskalaci války,“ a také: „Zelenského zdánlivá neústupnost činí možná řešení války ještě zmatenějšími. Pokud je ušlechtilým cílem zabránit jaderné válce, neměl by se klást větší důraz na diplomacii? Přesto Zelenskij neúnavně prosí svět o další a další zbraně.“ V tomto článku autor pro změnu svaluje vinu především na ukrajinského prezidenta, který by měl dle autora článku více vyjednávat.

Příkladem manipulativní techniky fabulace je úryvek z článku *Válka na Ukrajině zničila velmocenské blouznění EU* z 11. července 2022, ve kterém autor předkládá neúplná či neověřitelná fakta a manipuluje spiknutím. Zároveň neuvádí zdroj myšlenky: „Jiní mají podezření, že Macron a Scholz usilují o nový evropský koncert velmocí, v němž si Francie, Německo a Rusko rozdělí Evropu na sféry vlivu. Taková dohoda by zřejmě z Ukrajiny udělala vazalský stát Ruska.“ Z článku pak není jasné, zda autor upozorňuje na nebezpečí nového rozdělení moci v Evropě, nebo na nebezpečí vlivu Eurovize na hudební vkus Evropanů. Podobný příklad spiknutí lze nalézt také v článku *Proč premiér s židovskými předky podporuje banderovskou Ukrajinu?* z 16. května 2022: „Je to celé nějaké podivné. Jako kdybychom znali jen část pravdy. Jako kdyby se hrálo o něco víc. Jako kdyby za tím vším byl ještě nějaký jiný plán, který je nám dosud skryt...“ V názvu článku lze nalézt také manipulativní techniku zvanou nálepkování.

Příkladem třetí, nejčastěji se vyskytující, manipulativní techniky apel na strach je úryvek z článku *Co bude dělat Západ když zvítězí Rusko* z 28. dubna 2022, kde autor straší nedostatkem plynu, vysokou inflací a přirovnává situaci k druhé světové válce: „A otrást by to mělo i s Českem... Bez plynu, s jednou z nejvyšších inflací v Evropě a se směšným premiérem, který ač profesorem politologie neumí předpokládat vývoj a snažil se zatáhnout tuto zemi do krvavé války... To by byla budoucnost Česka! V podstatě to bude cosi jako porážka protektorátní vlády v květnu 1945.“ V článku *Všichni by měli vědět, že jsme ještě nic vážného nezačali* z 8. července 2022 straší autor použitím jaderných zbraní: „Když Putin říká, že ještě ani pořádně nezačal válku, znamená to, že má za sebou obrovskou bojovou armádu s jadernými zbraněmi.“

Nálepkování se objevuje v 23.7 % analyzovaných článků, a to například v této podobě: „ukrajínští nacisté“ v článku z 9. dubna 2022 nebo také „pubertáčka Gréta“ a „američtí koumáci“ z článku 16. května 2022.

Nejhojněji (65.8 %) se v článcích vyskytují manipulované obrázky ve formě různých fotomontáží.

Obrázek 2 Fotomontáž amerického a ruského prezidenta



Zdroj: Czechfreepress.cz

Fotomontáž amerického prezidenta Joe Bidena a ruského prezidenta Vladimira Putina před výbuchem v pozadí má pravděpodobně za cíl ukázat střet těchto dvou velmocí a zastrašit před jadernou válkou. Fotografie obou prezidentů jsou upraveny základními vodítky, tedy přesněji kontrastem, který dodává fotografiím větší dramatičnost. Článek z 8. července 2022 *Všichni by měli vědět, že jsme ještě nic vážného nezačali*.

Obrázek 3 Fotomontáž lebky v plamenech



Zdroj: Czechfreepress.cz

Obrázek lebky s plameny a planetou Zemí místo očí z článku *Globální plánovaná finanční tsunami právě začala* z 12. července 2022 má pravděpodobně navodit strach z toho, že se svět řítí k apokalypse a k jaderné válce.

Obrázek 4 Fotomontáž Zelenského a pluku Azov



Zdroj: Czechfreepress.cz

Článek *Proč premiér s židovskými předky podporuje banderovskou Ukrajinu?* z 25. května 2022 obsahuje fotomontáž ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského společně s plukem Azov. Obrázek obsahuje také grafickou úpravu v podobě „komiksové“ bubliny, ve které je napsáno „*To je v pohodě, jsem Žid.*“ Autor tak poukazuje na kontrast mezi židovským původem ukrajinského prezidenta a plukem Azov, který se údajně vyfotil s nacistickou vlajkou. A proč údajně?

Po analýze obrázku pomocí Google Images bylo zjištěno, že fotografie v pozadí kolovala na sociální síti Twitter už v roce 2014 (Conflict News, 2014). Navíc bylo zjištěno, že se pravděpodobně jedná také o fotomontáž, konkrétně vlajky se svastikou. Blogger Dajey Petros se zabýval kontextem a původem fotografie na svém blogu ukraineatwar.blogspot.com a pomocí programu Fotoforensics zjistil, že se nespíše jedná o fotomontáž. Kontrast vlajky se totiž neshoduje s ničím jiným než s kontrastem černých obdélníků, které zakrývají oči vojáků, a byly na fotografii dodány v grafickém programu (Petros, 2014).

5.6 Závěr analytické části

Na počátku ruské agrese proti Ukrajině byla Česká republika vystavena hrozbě, a dočasné zablokování dezinformačních webů mělo za cíl zamezit šíření falešných informací mezi českými občany. Zablokování těchto webů přineslo významný přínos, neboť pomohlo omezit rozšiřování dezinformací v demokratické společnosti. Obsahová analýza ukázala, že dezinformace a manipulativní techniky byly na analyzovaném webu skutečně přítomné, což potvrzuje obavy Národního centra kybernetických operací a Vlády ČR. Šlo o preventivní opatření zaměřené na omezení vlivu hybridního působení Ruska na území České republiky v nejistotě během počáteční fáze invaze na Ukrajinu.

6 Multimediální projekt

Mediální část bakalářské práce tvoří multimediální projekt zaměřený na práci s dezinformacemi, Dezinformace.cz. Webová platforma je dostupná na doméně www.davidzak.grsmedia.cz. Tento projekt vznikl pod vedením paní Mgr. Veroniky Müllerové.

Webové stránky byly vytvářeny v rozhraní WordPress s použitím grafického pluginu Elementor Pro. Grafický návrh vznikl v programu Adobe XD a editace videí probíhala v programu Davinci Resolve Studio. Projekt je mimo jiné obohacen o video a fotografie, které byly nasnímány tvůrcem projektu na demonstraci Česko na prvním místě v říjnu 2022 v rámci vykonávání praxí.

Multimediální projekt navazuje na bakalářskou práci a klade si za cíl přinést uživateli základní informace o problematice dezinformací. Uživatel na platformě najde hned v úvodní části video, které poukazuje na to, jak dezinformace vytváří propasti ve společnosti. Dále zde uživatel nalezne několik stručných statistik, slovník důležitých pojmů, informace o dezinformačních webech včetně seznamu nejnavštěvovanějších webů a odkazů na databáze, seznam obchodníků se strachem, a nakonec různé rady a tipy, jak s dezinformacemi pracovat. Na každé podstránce je dostupné i edukační video.

Závěr

Cílem této práce bylo pomocí metody Potter Box prozkoumat etické aspekty zablokování dezinformačních webů schvalujících ruskou agresi na Ukrajině na základě výzvy Vlády ČR. K naplnění cíle této práce byla využita analytická metoda Potter box v kombinaci s frekvenční obsahovou analýzou, kterou byl podroben jeden ze zablokovaných webů. Celá tato situace měla podle Vlády ČR ohrožovat také národní bezpečnost.

V teoretické sekci byla nastíněna škála témat spojených s danou problematikou. Mezi tato témata byla zařazena problematika česko-ruských vztahů, stejně tak jako problematika působení ruské propagandy na území České republiky. Nezbytné bylo přiblížit také klíčové vládní vyjádření, které posloužilo jako východisko pro tuto práci.

Analytická část se zaměřila na etické aspekty zablokování dezinformačních serverů skrze analytickou metodu Potter box a doplnila ji o frekvenční obsahovou analýzu článků na webu Czechfreepress.cz, zkoumající použití manipulativních technik.

Jak ukázala analytická metoda Potter box, motivací zablokování webů byla ochrana národní bezpečnosti České republiky proti šíření dezinformací a manipulativních obsahů, jenž měly potenciál vyvolat společenské napětí a podporovat agresora. Dezinformace, zejména v kontextu mezinárodního konfliktu, slouží jako nástroj hybridní války, který má za cíl oslabit soudržnost společnosti a důvěru ve veřejné instituce a mainstreamová média.

Naproti zablokování těchto webů stojí hodnota svobody slova. Svoboda projevu je základním kamenem demokratické společnosti, který umožňuje jednotlivcům vyjadřovat své názory a sdílet informace. Čtenářům nebylo umožněno čerpat informace o válečné situaci na Ukrajině z několika různých zdrojů, konkrétně těch alternativních.

Obsahová analýza potvrdila přítomnost dezinformací a manipulativních technik na těchto webech. Výzva vlády sloužila jako preventivní krok dočasně zamezující hybridnímu působení Ruské federace na území České republiky v informační mlze během zahájení invaze na Ukrajinu.

Bylo zjištěno, že zkoumané články v 95 % případů používaly manipulativní techniky, z nichž 77.5 % případů bylo spojeno s ospravedlňováním ruské agrese vůči Ukrajině, přičemž nejčastěji byla využívána technika svalování viny.

Autoři článků se v hojné míře uchýlovali ke kritice společenství České republiky s USA, patrná byla rovněž snaha o diskreditaci českých prozápadně orientovaných politiků. Tyto tendence usilují o odcizení od západních struktur, což by pro současný politický systém a fungování České republiky mohlo představovat riziko, vezmeme-li v úvahu kontrast mezi demokratickými hodnotami západního světa a autoritářskými praktikami Ruska.

Vláda ČR tak svou výzvou nadřadila zájem ochrany národní bezpečnosti nad princip svobody slova v kontextu přístupu k vojenskému konfliktu na Ukrajině. Vláda ČR má povinnost zajistit bezpečnost pro své občany a zamezit tak informačnímu působení agresora na vlastním území. Právě tento cíl se výzvou k zablokování dezinformačních webů snažila vláda naplnit.

Z pohledu utilitarismu je blokování dezinformačních webů ospravedlnitelné, pokud přináší větší dobro pro veřejnost tím, že chrání národní bezpečnost a podporuje informovanost veřejnosti, přestože to může omezovat svobodu projevu některých jedinců.

Fenomén dezinformací nabyl na nebezpečnosti s rostoucí dostupností internetu. Hlavní výzvou je jejich efektivní legislativní regulace, kterou zatím české právo postrádá. Zásadní je nyní vzdělávání a podpora otevřené diskuse. Efektivním řešením se jeví implementace vzdělávacích programů zaměřených na mediální gramotnost již od základních škol. Neméně důležité je však oslovit i seniory, na které dezinformace rovněž cílí. Obecně chybí na českém internetu platforma, která by centralizovala klíčové informace o dezinformacích, včetně databáze dezinformačních serverů, jejich financování, případné vazby na Rusko, přehled předních dezinformátorů a napojení na organizace bojujících proti dezinformacím. Dále by taková platforma měla nabídnout metodiku pro efektivní využívání těchto informací v praxi. Jako příklad takovéto platformy slouží mediální projekt, který je součástí této práce.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Žák David

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity

Palackého v Olomouci, Katedra komunikačních studií

Název bakalářského projektu: Analýza opodstatnění blokace dezinformačních webů po výzvě Vlády ČR

Jméno vedoucího bakalářského projektu: doc. MgA. Jan Motal, Ph.D.

Počet stran: 46

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 30

Rok obhajoby: 2024

Klíčová slova: blokace dezinformační webů, dezinformační weby, dezinformace, manipulace, manipulativní techniky, propaganda, ruská agrese na Ukrajině, ruská invaze na Ukrajinu

Bakalářská práce analyzuje blokaci dezinformačních webů po výzvě Vlády ČR, ke kterému došlo na konci února roku 2022. Blokace měla sloužit jako preventivní krok, který by zabránil šíření dezinformací a schvalování ruské agrese na Ukrajině. Práce definuje související pojmy jako informační válka, dezinformace nebo propaganda. Analytická část zkoumá obsah dezinformačního serveru a etickou podstatu problematiky.

Abstract

Author's surname and first name: Žák David

Name of the faculty and department: Cyril and Methodius Theological

Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: Analysis of justification for blocking disinformation websites following the request of the Government of the Czech Republic

Name of the supervisor of the bachelor project: doc. MgA. Jan Motal, Ph.D.

Number of pages: 46

Number of appendices: 1

Number of literature used: 30

Year of defence: 2024

Keywords: blocking disinformation websites, disinformation websites, disinformation, manipulation, manipulative techniques, propaganda, Russian aggression in Ukraine, Russian invasion of Ukraine

The bachelor's thesis analyzes the blocking of disinformation websites following the call of the Government of the Czech Republic, which took place at the end of February 2022. The blocking was supposed to serve as a preventive step that would prevent the spread of disinformation and the approval of Russian aggression in Ukraine. The work defines related terms such as information war, disinformation or propaganda. The analytical part examines the content of the disinformation server and the ethical nature of the issue.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje:

BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace: černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. Archiv (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0843-6.

FTOREK, Jozef. *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0605-9.

GREGOR, Miloš a MLEJNKOVÁ, Petra. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018. ISBN 978-80-264-1805-4.

KUBÁČEK, Jan. *Slovník politického managementu a volebního marketingu*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4013-3.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

Elektronické knihy:

BERNAYS, Edward L. *Propaganda*. Online. Second printing. Lorace Liveright, 1928. Dostupné z: https://www.voltairenet.org/IMG/pdf/Bernays_Propaganda_in_english_.pdf. [cit. 2022-11-02].

ELLUL, Jacques. *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. Online. Vintage Book Edition, February 1973. Alfred A. Knopf, 1973. Dostupné z: https://monoskop.org/images/4/44/Ellul_Jacques_Propaganda_The_Formation_of_Mens_Attitudes.pdf. [cit. 2022-11-04].

CHRISTIANS, Clifford G.; FACKLER, Mark; BRITTAIN RICHARDSON, Kathy; KRESHEL, Peggy J. a WOODS, JR., Robert H. *Media Ethics: Cases and Moral Reasoning*. Online. Tenth Edition. Taylor & Francis, 2017. Dostupné z: <http://repository.umsu.ac.id/bitstream/handle/123456789/14807/Media%20Ethics%20Cases%20and%20Moral%20Reasoning%20Ed%2010.pdf;jsessionid=D505EC8DFA5B0EBAFD8C77043B36C4EC?sequence=1>. [cit. 2024-01-18].

Internetové zdroje:

CONFLICT NEWS. *#Azov battalion troops pose with a nazi and NATO flag in #Ukraine*. Online. Dostupné z: <https://twitter.com/conflicts/status/538103872322289664?lang=zh-Hant>. [cit. 2024-02-04].

ČESKÁ REPUBLIKA. Úřad vlády. *Příloha č. 1 k usnesení č. 127*. Online. 2022. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/zvlady/jednani-detail/2022-02-25/>. [cit. 2022-11-04].

ČESKÁ REPUBLIKA. Úřad vlády. *Usnesení vlády České republiky č. 127*. Online. 2022. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/zvlady/jednani-detail/2022-02-25/>. [cit. 2022-01-11-04].

DIMUN, Petr. *O blokování „dezinformačních“ webů vláda nerozhodla, chybí zákonná úprava*. Online. Česká justice. 2020. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/03/o-blokovani-dezinformacnich-webu-vlada-nerozhodla-chybi-zakonna-uprava/>. [cit. 2023-05-10].

EVROPSKÁ KOMISE. COM(2018) 236, *Sdělení komise Evropskému parlamentu, radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Boj proti dezinformacím na internetu: evropský přístup*. 2018. Brusel. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0236>. [cit. 2023-05-12].

HAVLÍČEK, Pavel a SOUŠKOVÁ, Tereza. *Česko-ruské vztahy po Vrbětčích: staré výzvy, nové perspektivy*. Online. Asociace pro mezinárodní otázky, 2021. Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2021/10/AMO_Cesko-ruske_vztahy_-_po_Vrbeticich.pdf. [cit. 2023-01-12-01].

HOAX.CZ. *Co je to hoax*. Online. Hoax.cz. C2000-2024. Dostupné z: <https://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>. [cit. 2023-03-05].

HOLECOVÁ, Simona. *Czechfreepress: Ozvěny Kremlu v ČR*. Online. Neovlivní.cz. 2015. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/czech-free-press-ozveny-kremlu-v-cr/>. [cit. 2023-03-23].

HORÁK, Jan. *První verdikt. Zablokování dezinfo webů kvůli ruské invazi bylo v pořádku, řekl soud*. Online. Aktuálně.cz, 2022. Dostupné z <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prvni-verdikt-vypnuti-dezinfo-webu-kvuli-ruske-invazi-bylo-v/r~9bfdeffc081911ed93abac1f6b220ee8/>. [cit. 2023-03-22].

IRETON, Cherilyn a POSETTI, Julie. *Journalism, 'Fake News' & Disinformation: Handbook for journalism education and training*. Online. UNESCO Series on Journalism Education, 2018. Dostupné

z: https://en.unesco.org/sites/default/files/journalism_fake_news_disinformation_print_friendly_0.pdf. [cit. 2023-01-29].

LUCAS, Edward a POMERANZEV, Peter. *Winning the Information War: Techniques and counter-strategies to Russian Propaganda in Central and Eastern Europe*. Online. Center for European Policy Analysis, 2016. Dostupné

z: <https://www.lse.ac.uk/iga/assets/documents/arena/archives/winning-the-information-war-full-report-pdf.pdf>. [cit. 2023-04-04].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Definice dezinformací a propagandy*. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. C2023. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>. [cit. 2022-12-12].

MOTAL, Jan. *Analytický seminář z mediální etiky – teorie*. Online. Prezentace k analytickému semináři, Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2021. Interní dokument dostupný ve studijní opoře oboru Etika a kultura v mediální komunikaci. [cit. 2024-01-07].

NELEŽ. *NELEŽ*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.nelez.cz>. [cit. 2023-02-19].

NEOVLIVNÍ.CZ. *Databáze proruského obsahu od A-Z*. Online. Neovlivní.cz. 2016. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/databaze-proruskeho-obsahu-od-a-z/>. [cit. 2023-02-18].

NEOVLIVNÍ.CZ. *Vnitro má databázi dezinformačních webů. Koho na ni zařadilo?* Online. Neovlivní.cz. 2016. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/vnitro-ma-databazi-dezinformacnich-webu-koho-na-ni-zaradilo/>. [cit. 2023-02-18].

NIC.CZ. *Pravidla registrace jmen domén v ccTLD .cz*. Online. 2018. Dostupné z: https://www.nic.cz/files/documents/20180525_Pravidla_registrace_CZ_final.pdf. [cit. 2023-03-11].

NIC.CZ. *Sdružení CZ.NIC vyzvalo vládu ke koncepčnímu řešení problému dezinformačních domén*. Online. CZ.NIC. 2022. Dostupné z: <https://www.nic.cz/page/4317/sdruzeni-cznic-vyzvalo-vladu-ke-koncepcnimu-reseni-problemu-dezinformacnich-domen/>. [cit. 2023-03-11].

PATTERSON, Stanza. *The Potter box model of reasoning*. Online. Stanza Patterson. 2015. Dostupné z: <https://stanzascorner.wordpress.com/the-potter-box-model-of-reasoning/>. [cit. 2022-04-12].

PETROS, Dajey. *Nazis in AZOV battalion?* Online. Putin@war. 2014. Dostupné z: <http://ukraineatwar.blogspot.com/2014/11/nazis-in-azov-battalion.html>. [cit. 2024-02-08].

RYŠÁNEK, Adam. *Tajné služby: Rusko se vměšovalo do amerických voleb, sám Putin to schválil*. Online. Seznam zprávy. 2021. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tajne-sluzby-rusko-se-vmesovalo-do-americkyh-voleb-sam-putin-to-schvalil-147434?_zn=aWQlM0QxNzEzNjU3OTE0OTc0ODQxNDcwOSU3Q3QlM0QxNzA0NjQzMzQzLjE5NSU3Q3RIJTNEMTcwODI4MTUzNi4yMjklN0NjJTNEMDc3MDcxNEMxNDg1NkJE0EU0MEM3RTkwNjAyN0M2ODg%3D. [cit. 2022-11-29].

SMOLEŇOVÁ, Ivana. *The Pro-Russian Disinformation Campaign in the Czech Republic and Slovakia: Types of media spreading pro-russian propaganda, their characteristic and frequently used narratives*. Online. Prague Security Studies Institute, 2015. Dostupné z: https://www.hom-bre.cz/images/253_is-pro-russian-campaign.pdf. [cit. 2023-03-04].

THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT. *Democracy Index 2022: Frontline democracy and the battle for Ukraine*. Online. The Economist Intelligence Unit, 2023. Dostupné z: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/>. [cit. 2024-02-13].

TULINSKÁ, Hana. *Manipulace informací a dezinformace*. Online. MUNI ARTS. 2020. Dostupné z: Masarykova univerzita, <https://kisk.phil.muni.cz/media/3219955/kisk.phil.muni.cz/kpi/hodnoceni-kvality-informaci/manipulace-informaci-a-dezinformace.html>. [cit. 2024-02-14].

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam analyzovaných článků

Příloha č. 1 – Seznam analyzovaných článků

<https://www.czechfreepress.cz/vase-free-zona/jednoznacne-podporujeme-ruskou-federaci-a-jeji-legitimni-kroky-pri-obrane-vlastniho-uzemi.html>

<https://www.czechfreepress.cz/miro-suja/zapad-podporuje-putinovu-valku-na-ukrajine.html>

<https://www.czechfreepress.cz/svet-kolem-nas/svet-kolem-nas-08-04-2022.html>

<https://www.czechfreepress.cz/cfp-doporucuje/vazalove-ne-statnici-unie-jako-novy-sovetsky-svaz-varuje-zalom.html>

<https://www.czechfreepress.info/tema-tydne/dopadneme-jak-po-prohrane-valce-uz-se-to-priblizuje.html>

<https://www.czechfreepress.cz/evropa/a-je-to-venku.html>

<https://www.czechfreepress.info/dalsi-blogy/amerika-se-bouri-protoze-cina-chce-na-salamounovych-ostrovech-postavit-zakladnu.html>

<https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/ukrajina-nekonecny-nebo-naopak-konecny-pribeh.html>

<https://www.czechfreepress.cz/cfp-doporucuje/jiri-vyvadil-co-bude-delat-zapad-kdyz-zvitezi-putin.html>

<https://www.czechfreepress.info/valky/nekonecna-valka.html>

<https://www.czechfreepress.info/valky/obrovskatovarna-na-vyrobu-biologickych-zbrani-pod-zavodem-ocelarny-azovstal-a-zbrane-soudneho-dne.html>

<https://www.czechfreepress.info/valky/putin-pripravuje-rusy-na-valku-s-nato.html>

<https://www.czechfreepress.cz/valky/oskar-krejci-valka-je-vul.html>

<https://www.czechfreepress.info/vase-free-zona/zalom-ktere-dezinformace-jsou-na-nasich-skolach-povolene.html>

<https://www.czechfreepress.cz/cfp-doporucuje/rozhovor-foldyna-rusko-ukrajina-a-valka-vety-ktere-by-bez-poslanecke-imunity-nerekli.html>

<https://www.czechfreepress.cz/valky/proc-bychom-nemeli-obdivovat-zelenskeho.html>

<https://www.czechfreepress.cz/valky/rakousky-vojensky-expert-o-valce-zapadu-proti-rusku-do-posledniho-ukrajince.html>

<https://www.czechfreepress.info/dalsi-blogy/zaoralek-rusove-maji-na-ukrajine-vyznamne-uzemni-zisky.html>

<https://www.czechfreepress.cz/cfp-doporucuje/obchoduji-izraelske-mafie-na-ukrajine-s-organy-i-v-dobe-valky-podivne-umisteni-izraelske-polni-nemocnice-a-aktivity-ukrajinskeho-vedeni-na-klidu-nepridaji.html>

<https://www.czechfreepress.cz/rusko/velky-rusky-energeticky-podvod-ruske-temne-penize-financuji-zelene-skupiny-na-zapade.html>

<https://www.czechfreepress.info/ladislav-kasuka/proc-nemuze-uz-byt-davno-na-ukrajine-klid-a-mir.html>

<https://www.czechfreepress.cz/slovensko/zijeme-v-zemi-kde-prezidentka-vyznamenava-fasisty-protoze-nevi-nic-o-slovenskem-narodnim-povstani.html>

<https://www.czechfreepress.cz/vase-free-zona/proc-premier-s-zidovskymi-predky-podporuje-banderovskou-ukrajinu.html>

<https://www.czechfreepress.cz/ekologie/energeticka-kocovina.html>

<https://www.czechfreepress.cz/valky/kdy-skonci-valka-na-ukrajine.html>

<https://www.czechfreepress.info/vase-free-zona/pirati-navrhuj-pomoc-rodinam-ze-zisku-uhlobaronu.html>

<https://narodnidemokracie.cz/nedelnik-adama-b-bartose-89-nad-hrobem-karla-kramare-u-prilezitosti-85-let-od-jeho-smrti/>

<https://www.czechfreepress.cz/dalsi-blogy/dezinformacni-servery-uz-zase-dezinformuji-pricemz-konec-valky-je-stale-v-nedohlednu.html>

<https://www.czechfreepress.info/uvadime-videa/aktualni-analyza-situace-na-bojisti-jake-jsou-realne-ztraty-jak-dlouho-vydrzi-technika-co-muze-hrozit-z-ciny-jak-bude-vypadat-zlom.html>

<https://narodnidemokracie.cz/nedelnik-adama-b-bartose-91-jak-cez-mysli-na-vsechny-sve-americke-akcionare/>

<https://www.czechfreepress.info/dalsi-blogy/johnson-kdyby-byl-putin-zena.html>

<https://www.czechfreepress.cz/rusko/jednou-vetou-rika-putin-vice-nez-stovce-politologu-dohromady.html>

<https://www.czechfreepress.info/amerika/globalni-planovana-financni-tsunami-prave-zacala.html>

<https://www.czechfreepress.cz/evropa/valka-na-ukrajine-znicila-velmocenske-blouzneni-eu.html>

<https://www.czechfreepress.cz/latinska-amerika/valka-na-ukrajine-sjednotila-zapad-proti-rusku-a-zbytek-sveta-proti-zapadu.html>

<https://www.czechfreepress.cz/vase-free-zona/potrebujeme-zmenu-rezimu-ne-vlady.html>

<https://www.czechfreepress.cz/tema-tydne/navrat-klasicke-geopolitiky.html>

<https://www.czechfreepress.info/svet-kolem-nas/boj-o-moc-cina-a-rusko-chteji-nahradit-americky-dolar-menou-brics.html>

<https://www.czechfreepress.cz/ekonomika/koho-inflace-posili-koho-oslabi.html>

<https://www.czechfreepress.info/dalsi-blogy/totalitni-choutky-vladnich-politiku.html>